

รายงานการฝึกอบรม

เรื่อง

การเขียนตำราระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ รุ่นที่ 5

1. ข้อมูลผู้เข้าร่วมอบรมและหลักสูตรที่เข้าอบรม

- ชื่อ กมลพร นามสกุล ศิริโสภณ ตำแหน่ง อาจารย์ สังกัด สาขาวิชาศิลปศาสตร์
  - ชื่อ จิรสิริ นามสกุล เกษมสินธุ์ วิชาเอก ศึกษาศาสตร์ ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัด สาขาวิชาศิลปศาสตร์
- ไปฝึกอบรมหลักสูตร เรื่อง การเขียนตำราระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ รุ่นที่ 5 ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชตั้งแต่วันที่ 1 ถึงวันที่ 3 มีนาคม 2564 รวมระยะเวลา 3 วัน

2. รายงานการฝึกอบรม

(1) วิธีการฝึกอบรม (ระบุวิธีการฝึกอบรมโดยสังเขป)

การฝึกอบรมแบ่งเป็น 2 ส่วน คือการบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติ โดยการบรรยายให้ความรู้เน้นบรรยายตามหัวข้อย่อยให้ผู้เข้าร่วมอบรม 30 คน โดยเปิดโอกาสให้ซักถามได้ตามความสนใจ ส่วนการฝึกปฏิบัติเป็นการแบ่งกลุ่มย่อย 4-5 คนตามสาขาที่ตรงเรื่องตำราที่นำเสนอ เช่น อาจารย์ที่เขียนโครงเรื่องตำราด้านภาษาอังกฤษจะได้อยู่กลุ่มย่อยเดียวกัน โดยมีวิทยากร ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอ่านผลงานวิชาการเพื่อการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการในสาขานั้น ๆ ช่วยวิพากษ์วิจารณ์โครงเรื่องตำรา นอกจากนั้นการฝึกปฏิบัติยังรวมถึงการจัดบรรณานุกรมและโปรแกรมสำเร็จรูปอย่างง่าย

(2) สาระสำคัญของการฝึกอบรม (ระบุสาระสำคัญของการฝึกอบรมในเชิงเนื้อหา ทั้งในส่วนที่ได้จากเอกสาร และวิทยากร) บรรยายสิ่งที่ได้สังเกต รู้ เห็น หรือได้รับถ่ายทอดมาให้ชัดเจนในรายละเอียด (เช่น ระบุเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ เครื่องมืออุปกรณ์ รายละเอียดเกี่ยวกับการทดลองและ/หรือการฝึกงานและอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม)

การบรรยายให้ความรู้

การเขียนตำราในระดับอุดมศึกษานั้น มุ่งหวังเพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ในรายวิชา และเพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองได้ การเขียนตำราจึงอิงตามคำอธิบายรายวิชา แต่ไม่จำเป็นต้องครอบคลุมคำอธิบายรายวิชาทั้งหมด ทั้งนี้ความทันสมัยและความถูกต้องของเนื้อหา การวางมโนทัศน์หลักและการกระจาย การร้อยเรียงเนื้อหาจากมโนทัศน์หลักมาสู่มโนทัศน์ย่อย เป็นหลักสำคัญที่ควรคำนึงถึงเสมอในการเขียนตำรา การเขียนตำราเล่มหนึ่งนั้น ผู้เขียนควรวางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มจากการเลือกรายวิชาที่ผู้เขียนมีประสบการณ์การสอนมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง และมีความเชี่ยวชาญ ความลุ่มลึกในศาสตร์นั้น ขั้นตอนต่อไปคือการตั้งชื่อตำราและการเขียนโครงเรื่อง การตั้งชื่อตำราควรครอบคลุมเนื้อหาของตำราทั้งหมด ไม่สั้นและไม่ยาวจนเกินไป อาจจัดทำก่อนหรือพร้อมกับการเขียนโครงเรื่องก็ได้ การเขียนโครงเรื่องช่วยจัดลำดับความรู้ความคิดให้เป็นระบบ และให้ภาพการเรียงร้อยเนื้อหาที่ชัดเจนและครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นสัดส่วนสมดุลกันตลอดทั้งเล่ม

การเตรียมจัดทำโครงเรื่องนี้ เริ่มจากการประมวลข้อมูลและระดมแนวคิด เมื่อได้ข้อมูลและแนวคิดตามที่ต้องการแล้ว ต้องนำมาจัดลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้อาจใช้เกณฑ์ เช่น จัดเรื่องใหญ่หรือเรื่องทั่วไปแล้วตามด้วยเรื่องเฉพาะ จัดเรื่องเฉพาะสู่เรื่องใหญ่หรือเรื่องทั่วไป จัดตามความสำคัญ หรือตามเหตุการณ์หรือระยะเวลา ขึ้นอยู่กับผู้เขียน จากนั้นจึงเลือกสรรและจัดหมวดหมู่ข้อมูลและแนวคิดให้เหมาะสม ทั้งนี้โครงเรื่องควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นบท และแต่ละบทควรแบ่งหัวข้อย่อยลงไป อาจมีคำถาม กิจกรรม แบบฝึกหัดประกอบ ตำราหนึ่งเล่มอาจมีจำนวนบทตั้งแต่ 5 บทขึ้นไป และเมื่อจัดรูปเล่มแล้วจำนวนหน้าอยู่ที่ 100-120 หน้า

เมื่อได้โครงเรื่องที่สมบูรณ์แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการค้นคว้าเพื่อการเขียนตำรา เนื่องจากเนื้อหาของตำราต้องถูกต้องและทันสมัย ผู้เขียนอาจค้นคว้าจากฐานข้อมูลออนไลน์ซึ่งบอกรับวารสารวิชาการหรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ควรค้นคว้าจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และเลือกสรรข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ฐานข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น doaj.org, open.umn.edu/opentextbooks, openstax.org หรือใช้ฐานข้อมูลที่ทางมหาวิทยาลัยบอกรับได้

ในกระบวนการเขียนตำรานั้น ผู้เขียนต้องมีความรู้ด้านจริยธรรมและมีจรรยาบรรณ การลักลอกผลงานทางวิชาการและการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นจะกระทำมิได้ ทั้งจากแหล่งอื่นและจากผลงานของตนเอง ปัจจุบันแวดวงวิชาการให้ความสำคัญกับกรณีหลังเป็นอย่างมาก การเขียนตำราต้องระมัดระวังการลักลอกผลงานตนเองซึ่งเกิดได้จากการไม่อ้างอิงผลงานวิชาการของตน หรือการนำผลงานเรื่องเดียวกันไปขยายย่อโดยเหตุไม่สมควร และหากนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ ต้องมีการอ้างอิงเสมอ วิทยากรแนะนำว่า ผู้เขียนควรเขียนตำราด้วยภาษาของตนเอง มีการอ้างอิงงานของผู้อื่นตามสมควร เพื่อเป็นหลักฐานการศึกษาค้นคว้า เมื่อมีการอ้างอิงงานของผู้อื่น ให้อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความ แนวคิด ภาพ และผลงานให้ชัดเจนและอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม รวมทั้งใช้ย่อหน้าและใส่เครื่องหมายคำพูดเมื่ออ้างผลงานของผู้อื่นมาใช้เกินสมควร เช่น บางประเทศอาจกำหนดให้อ้างอิงเนื้อความสามบรรทัดขึ้นไปโดยใช้ย่อหน้าและใส่เครื่องหมายคำพูด หากไม่ใช่การนำข้อความมาใช้โดยตรง ผู้เขียนยังอาจใช้วิธีอ้างอิงอย่าง การสรุป การถอดความ การวิเคราะห์เนื้อหาของผู้อื่นได้เช่นกัน ทั้งนี้ผู้เขียนสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่องหลักการอ้างอิงดังกล่าว โดยใช้คำค้น paraphrase, summary และ quotation ส่วนรูปแบบการอ้างอิงนั้น แม้ว่าการอ้างอิงจะมีหลากหลายรูปแบบให้เลือกใช้ ผู้เขียนควรศึกษาการอ้างอิงที่ได้รับความนิยมในศาสตร์ที่ตนเขียนตำรา เช่น ตำราสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มักปรากฏการอ้างอิงแบบ American Psychological Association (APA)

นอกจากนั้น ผู้เขียนจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องลิขสิทธิ์ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ สัญลักษณ์ต่างๆ ของสัญญาอนุญาต ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สากล จะช่วยให้การนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างถูกต้องตรงตามที่เจ้าของลิขสิทธิ์ระบุไว้ได้ ความรู้เรื่องจริยธรรมการวิจัยในคนและการวิจัยในสัตว์ ยังนับว่าเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้เขียนตำราอีกด้วย เพราะการใส่เนื้อหาของงานวิจัยในตำรานั้น งานวิจัยจะต้องได้รับการอนุมัติให้ทำได้ ทั้งนี้เกณฑ์การวิจัยในคนและสัตว์นั้นขึ้นกับหัวข้อและเนื้อการวิจัยของแต่ละบุคคล การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยในคนทำได้โดยการศึกษาแนวทางจริยธรรมการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ส่วนการวิจัยในสัตว์สามารถค้นคว้าได้จากประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์

การฝึกปฏิบัติ

การฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มย่อย

กลุ่มย่อยที่เข้าร่วมประกอบไปด้วยผู้เข้าอบรม 5 คนต่อวิทยากร 1 ท่าน วิทยากรประจำกลุ่มย่อยคือ ศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชา เกลยทรัพย์ โดยผู้เข้าร่วมทุกคนวางแผนเขียนตำราด้านภาษาอังกฤษ โดยเขียนโครงเรื่องตำราและเนื้อหาจำนวน 1 หัวข้อย่อย ส่งล่วงหน้าก่อนวันอบรมเพื่อให้วิทยากรได้ตรวจพิจารณาก่อนเมื่อเข้ากลุ่มย่อย

วิทยากรได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าอบรมผ่านการวิพากษ์วิจารณ์โครงเรื่องตำราพร้อมเนื้อหาแต่ละชิ้น ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง โดยคำแนะนำที่ได้รับนั้นมีประโยชน์ สามารถนำมาใช้ในการเขียนตำราภาษาอังกฤษได้ ดังนี้

1) หากผู้เขียนต้องการเขียนตำราด้านภาษาอังกฤษ ควรเขียนโดยใช้ภาษาอังกฤษ

เพื่อหลีกเลี่ยงความคลาดเคลื่อนของเนื้อหาที่เกิดจากการแปลเป็นภาษาไทย

ดัดเห็นได้ชัดจากโครงเรื่องและเนื้อหาด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

2) การเขียนโครงเรื่องต้องสัมพันธ์กับชื่อตำรา โดยไม่ควรตั้งชื่อบทเป็นประโยคคำถามสลับกับกลุ่มคำ

ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความชัดเจนเป็นหลัก ผู้อ่านต้องเข้าใจได้ในทันทีที่อ่านชื่อบทว่าบทนั้นเกี่ยวข้องกับและครอบคลุมเนื้อหาใดบ้าง เช่น writing from a distance นั้นยังเป็นหัวข้อที่ไม่ชัดเจน

เพราะไม่ได้ระบุตรงกับความตั้งใจที่ผู้เขียนต้องการสื่อถึงการเขียนภาษาอังกฤษในระบบการศึกษาทางไกล จึงควรปรับเป็น writing in distance education

3) หากผู้เขียนเขียนเนื้อหาด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งมีเนื้อหาเหมาะกับนักศึกษาที่เริ่มต้นศึกษาภาษาอังกฤษ หรือผู้อ่านที่เริ่มศึกษาหัวข้อดังกล่าว แต่ต้องการแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตน เช่น ความรู้ด้านการทหาร หรือการบริการ ผู้เขียนสามารถแสดงให้เห็นได้จากการใช้ตัวอย่างประโยคที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ความเชี่ยวชาญดังกล่าว รวมถึงใส่ข้อควรสังเกตที่ตนพบได้จากการสอนวิชาดังกล่าว เช่น นักศึกษาไทยที่เรียนด้านการทหาร มักใช้ไวยากรณ์รูปประโยค หรือศัพท์ด้านการทหารบางประเภท ไม่เหมือนกับนักศึกษาชาติอื่น พร้อมสอดแทรกหลักการใช้ไวยากรณ์รูปประโยค หรือคำศัพท์ที่ควรจะเป็นหรือถูกต้องลงไปด้วย

4) แม้ว่าการเขียนตำราด้านภาษาอังกฤษ อาจมีข้อเสียเปรียบเนื่องจากเป็นตำราที่เขียนกันอย่างแพร่หลายในระดับโลก แต่ผู้เขียนตำราสามารถสร้างข้อแตกต่าง และใช้ประสบการณ์จากการสอนทำให้งานของตนโดดเด่นได้ เช่น การใส่ประสบการณ์ที่สังเกตได้จากการสอน และการวิจัย รวมถึงใส่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เช่น

หากเขียนตำราด้านวรรณคดีภาษาอังกฤษในยุคสมัยใหม่โดยแบ่งหัวข้อตามประเภทงานเขียน ควรมีเนื้อหาหนึ่งที่พูดถึงอิทธิพลของวรรณคดีภาษาอังกฤษดังกล่าวที่มีต่อวรรณคดีในประเทศไทย หรือเขียนวิเคราะห์ความแตกต่างของวรรณคดีในประเทศไทยกับวรรณคดีภาษาอังกฤษในช่วงเวลาเดียวกัน

5) การเขียนตำราด้านวรรณคดีภาษาอังกฤษควรมีเนื้อหาให้ความรู้ อาจทำได้ผ่านการเขียนบทวิเคราะห์งานวรรณคดี และผู้เขียนต้องตรวจสอบลิขสิทธิ์ของงานวรรณคดีด้วย หากไม่สามารถนำงานต้นฉบับ เช่น เรื่องสั้น หรือบทละคร มาใส่ในตำราของตนได้ สามารถเขียนบทวิเคราะห์ โดยการอ้างอิงข้อความบางส่วนจากงานดังกล่าว

หากต้องการให้นักศึกษาหรือผู้อ่านตำราอ่านงานวรรณคดีชิ้นใดชิ้นหนึ่งตั้งแต่ต้นจนจบ แต่ไม่สามารถนำมาลงได้เนื่องจากติดลิขสิทธิ์

ผู้เขียนสามารถเขียนข้อความระบุให้นักศึกษาหรือผู้อ่านอ่านงานชิ้นดังกล่าวด้วยตนเองก่อน แล้วจึงอ่านบทวิเคราะห์ในตำราต่อไป

6) ถึงแม้ว่าผู้เขียนตำราจะมีความเชี่ยวชาญในด้านภาษาอังกฤษ สามารถตรวจทานความถูกต้องของเนื้อหาด้วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง แต่วิทยากรเน้นย้ำว่า หากเป็นตำราที่เขียนขึ้นเพื่อขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ จะต้องผ่านการอ่านทวนโดยเจ้าของภาษา เนื่องจากตำราที่มีคุณภาพต้องมีความถูกต้อง และใช้ภาษาวิชาการ ซึ่งเจ้าของภาษาจะช่วยตรวจสอบและปรับแก้ข้อบกพร่องบางประการได้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินผลงานทางวิชาการนั้น อาจตัดสินผลให้ตำราด้านภาษาอังกฤษไม่ผ่าน จากข้อผิดพลาดทางภาษาได้ ถึงแม้ว่าจะมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาก็ตาม

การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

1) องค์ประกอบของตำราในลักษณะรูปเล่มนั้น เริ่มจากปกตำรา ปกหลัง หน้าปกใน ด้านหลังหน้าปกใน หน้าคำนำ หน้าสารบัญ หน้าสารบัญภาพ เนื้อหา บรรณานุกรม ดัชนี และแนะนำผู้เขียน

2) การทำตำราในปัจจุบันสะดวกมากขึ้น สามารถพิมพ์กับสำนักพิมพ์ของสถาบันการศึกษา หรือสำนักพิมพ์เอกชนได้ ทั้งนี้ผู้เขียนต้องคำนึงถึงจำนวนเล่มที่ต้องการพิมพ์ และช่องทางการเผยแพร่ด้วย สำนักพิมพ์ของสถาบันการศึกษาอาจใช้เวลามากกว่าจะครบกระบวนการ แต่เป็นเจ้าของช่องทางวางจำหน่าย ซึ่งส่งผลให้ตำราได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางด้วย

3) การทำบรรณานุกรมและดัชนีผ่านโปรแกรม Microsoft Word สามารถทำควบคู่ไปกับการเขียนเนื้อหาตำราได้เลย ใช้งานผ่านเมนู References ซึ่งไม่ยุ่งยาก และสะดวกในการค้นหาและจัดเก็บข้อมูล ป้องกันข้อผิดพลาดจากการป้อนข้อมูลตามรูปแบบการอ้างอิงด้วยการพิมพ์เอง เนื่องจากเมนู References จะจัดรูปแบบการอ้างอิงให้โดยอัตโนมัติหลังจากป้อนข้อมูล เช่น ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้า เข้าระบบแล้ว

(3) ประโยชน์ที่ได้รับ (ระบุประโยชน์ที่ผู้รับทุนได้รับ และประโยชน์ที่มหาวิทยาลัยได้รับ โดยจำแนก เป็นข้อ ๆ)

- 1) ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนตำราที่ถูกต้อง ลดขั้นตอนการค้นหากำหนดต้องรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
- 2) ได้โครงร่างตำราที่สามารถนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเขียนตำราในอนาคตได้
- 3) ได้รับความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการเขียน การอ้างอิง และลิขสิทธิ์

และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเขียนเอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยได้

(4) ข้อเสนอแนะ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ถ้าเป็นข้อเสนอของผู้เขียนรายงานให้ระบุไว้ด้วย)

1) เป็นหลักสูตรที่มีประโยชน์ และได้รับความนิยมมาก ทางมหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการจัดอบรมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาได้

2) เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับคณาจารย์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์ที่กำลังเริ่มหาข้อมูลหรือเตรียมโครงเรื่องตำราเพื่อเขียนตำราเล่มแรก และตั้งใจจะใช้ตำรานี้เพื่อขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ